

Anica Zupanec: Risba.

F. S. FINŽGAR: BOJI.

POVEST.

I.

Ne jaz, ampak vojska je napisala to povest, ki se je pričela pred desetimi leti, se hipoma ustavila in se vnovič začela snovati 27. julija 1914.

Nihče ni tega dne prijel ne za koso, ne za cepec in še pomislil ni nihče, da bi zadel sekuro in bi se napotil v gozd. Vsa polja so molčala z gozdi vred tako smrtno molčanje, da se ni vrnila niti jeka, ki so jo dramili vriski odhajajočih.

In te vriske je poslušal edini Maticev France, ki je odšel s sekuro v gozd, odšel samo zato, da je sploh nekam šel, ko so šli vsi. Komaj deset korakov od pešpoti, ki vodi s Kozjega hriba na postajo, je zasadil sekuro v star štor, se vlegel na listje, zakril obraz s klobukom in si podložil za vzglavje sklenjene roke. Tako je obležal. Iz doline se je slišalo drdranje voz, petje vojakov, vmes hropenje tovornega vlaka in žvižgi lokomotiv. Maticev je bil žalosten. Dobro je vedel, da ga je marsikdo zavidal zaradi njegovega nezadolženega pol grunta, zavidal ga to uro marsikateri gospodar, ki je odhajal, in mnogo žena z majhnimi otroki, ko je moral mož na vojsko. Vse to je vedel France in preteklo nedeljo tudi slišal blagrovanje ljudi: »Kaj se ti mara, Matic!« France se je ljudem nasmihal, skomizgal s širokimi, težkimi pleči in si je mislil čisto nekaj drugega, kar so mislili ljudje. In vso noč je bila ta čisto drugačna misel pri njem, zjutraj se je zbudila z njim in ga gnala samotnega samca v gozd.

»Blagrujejo me,« se ga je takoj lotila misel, ko je poležal komaj četrtinko ure. »Sam Bog ve, ali so resnično ljudje taki hinavci, da to govore, ali so tako nespametni, da ne vidijo, da je moja domačija pusta podrtina, ko ni v njej ne smeha

ne joka, da je groblja, ki se je vsakdo ogne. »Kaj se ti mara! O ljudje!«

France se je bridko nasmehnil izpod krajev klobuka. »Vsaka hiša danes joka: Jokajo matere, jokajo žene, otroci, žlahta — in jaz nimam nikogar, da bi jokal za njim, in ni nikogar, da bi se zjokal nad mano. Groblja, še cesar se te ogne in te ne pokliče.«

France je obždel tako na listju in ni več slišal ne voz, ne petja iz doline. Celo par komarjev, ki sta plesala in pivkala nad njim tako dolgo, da sta se mu vsesala na lice, ni občutil in jih ni odgnal. Čutil je samo mračno spoznanje, da je nesrečen, ko nima nikogar, da je pusta razvalina, štor v gozdu, ob katerem se ustavi človek, da sede nanj, se odpočije in gre spet brez slovesa svojo pot in ne pomisli nikoli več na parobek, kjer je počival. Še enkrat se je domislil ljudske zavisti in se je še enkrat bridko nasmehnil. Nato ga je spreletela nenadoma tista misel, ki se je je tako grozno ustrašil včeraj. Resnično se je tudi danes zgrozil nad njo, toda ne več s tolikim odporom. »Bog ve, če ni božja volja tako,« si je miril vest in se začel vdajati pregrešni misli, ki je segla nazaj za deset let in še več ter se ustavila na rojstnem domu Dožánove France, ki je sedaj žena Blaža s Kozjega hriba.

Tri leta je zahajal Maticev France k Dožánovim. In sosedje so ga takoj prvo leto obsodili, da hodi na oglede.

»Kdaj bo?« so ga vpraševali.

»Bo že enkrat,« je odgovarjal France in se smejal.

In Franco so nadlegovale dekleta:

»Ali te je že vprašal?«

Franca je bila v zadregi in se je izmuznila odgovoru, kakorkoli je mogla.